

ons „The Bannay...
wennen.
ven van zijn at
er hydroovent.
naar een anden
niet euvel duiden.
ms over, dat de
werkkracht word
er te laven, voor
italiteit behouden.
s thans genomen
ijgt voor anderen
die andere arbeid
medewerking aan
dat zijn bijdragen

of beschermer?

esch Khl.“:
gemeen Weekblad
rdt op de tweede
n bisschop Gore
is sterk kritisch
historisch.
jke geboorte ver
een veel minder
r de Opstanding
neels meeningon
iet Nieuwe Testa

k eindigt daarna
g:
land maar ook...
om de leden der
heel andere wijze
bel betreft. Onze
en die dit streven
den de religieuze

lijk leven in de
achtig leven met
bewering, dat de
ord van God is“.
ofs verschillende
van hun histo
heroof, en een
die dit streven
loten, verderlijk

er!
de gerodde Chris-
the verhaal van
Schriftgegevens
en, dan die van
gestorven.
arsdaad: „Ik wil
lige getuigen bij
uden van verre

een lichamelijk
de en dan geest
...
igt zijn beschou
aam maar zeker

bij zulke lectuur
en. Maar ik heb
...
wordt, omdat
f in het geheel
aar twiifelachtig
Hegemann, die
precies neemt
en?
naken wat mag
neer Hegemann,
o doet als waat

heiligheid van
rheid van stem
...
er, ds Jaspers,
Den Haag“

uro vergadering
t Dr N. D. v.
werp: De Hei-
sch Licht. Het
lag 1 Februari
Oostersch boek
begrippen ver
rieke volken.
de Bijbelschrij-
heidengoden in
lig is dat ook
hen Eloim ge-
sch verachijnsel
l bereikten een

hoogen leeftijd. Interessant is de uitgave in Philadel-
phia van geregeertijsten van Babylonische koningen,
in spijkerschrift. Er zijn pl.m. 4000 lijsten. In Oxford
heeft men een paar teksten gevonden, die gecombi-
neerd met deze lijsten, een eigenaardig licht werpen
op de tijdberekeningen voor den zondvloed. Koning
Berosus regeerde 3 sars. 1 Sars = 3600 jaren.

De leeftijd der patriarchen varieert om de 900 jaren.
Dat getal moet niet letterlijk opgevat worden, volgens
spreker.

Volgens den Bijbel valt de zondvloed in 1655 na
de wereldschepping. Dat is een gemakkelijke methode.
Men rekent niet met de gegevens buiten den Bijbel,
volgens welke de zondvloed 2344 v. Christus moet
gewees zijn. Volgens Gen. 5 en Gen. 7-6 is 't 1656
jaar. Maar de niet-Bijbelsche gegevens zeggen, dat
(pl.m. 280) voor Christus reeds een hooge cultuur
in Ur werd gevonden. De zondvloed is dan reeds
lang achter den rug en moet dus minstens 3000 j-
voor Christus hebben plaats gehad.

Overeenstemming is niet te krijgen, maar wel blijkt
daaruit, dat de Bijbelgetallen geen adequate uit-
drukking zijn voor den gang der historie. De Bijbel
zelf wijst dat uit b.v. bij Mozes, 40 jaar in Egypte,
40 jaar in Midjan en 40 jaar leider in de woestijn.

Zou Mozes dan 80 jaar zijn geweest, toen hij met
Zippora en twee jonge kinderen op een ezel naar
Egypte terugtraat? Neen, maar de Schrift doet aan
getallen symboliek.

Spr. toonde voorts aan, dat de val van Ninevé niet
in 605 voor Christus maar in Augustus van 612 is
gewees. Niet alleen Assyrië, maar ook Egypte trok
tegen Ninevé op. Daar spreekt 2 Kon. 33:24 van,
als Farao-Necho Josia zegt, dat hij naar zijn „kamp-
plaats“ trekt en niet komt om tegen maar met de
Assyriërs te strijden. Na Babels val bleef Haran de
Westelijke hoofdstad, waar Assurobaallid zich nog
eenige jaren weet te handhaven. Uit een document in
t Louvre blijkt, dat de Meden en niet de Skieten
aan dien val meewerkten. Nebukadnezar schrijft dat
aan vrienden, en daaruit blijkt het.

Met opzet druk ik het gansche verslag af, maar
ik vestig bijzonder de aandacht op dezen zin: „In
den naam van Javeh drukken de Bijbelschrijvers uit,
dat de deugden van alle heidengoden in Israëls God
zijn vereenigd“. etc. En ik laat hier volgen een uit-
spraak van Prof. Aalders, wel in ander verband
gebruikt, maar hier juist van toepassing: „Het be-
hoeft geen breed betoog dat deze opvatting op ernstige
wijze aan het openbaringskarakter der H. Schrift te
kort doet. Indien de gegevens, die zij ons biedt
principieel gelijkwaardig worden gerekend met de uitin-
gen van het godsdienstig leven der volken kan naar
Goddelijk gezag niet worden gehandhaafd. En prak-
tisch is er de Vergelijkende Godsdienstwetenschap dan
ook op uit geweest dat Goddelijk gezag der Schrift
hoe langer hoe meer te niet te doen door voor na-
genoeg alles wat zij ons als Goddelijke inzettingen
en Goddelijke openbaringen doet kennen en eerbiedigen
gelijke en overeenkomstige verschijnselen uit het
leven der volken naar voren te brengen. De ver-
balen aangaande schepping, val en zondvloed; de
berichten omtrent aartrivaders en richters; het op-
treeden van Mozes als van God geïnspireerd wetgever
en de door hem aan Israël van Godwege gegeven
instellingen en wetten, zelfs de tien geboden zooged
als de eigen Verbondsnaam waarmede God
zich aan Zijn volk heeft bekend gemaakt;
de profeten en de psalmen; ja de hoogste verbor-
genheden der Goddelijke openbaring, de prediking van
den eenigen waarachtigen God, en van Jezus Christus
dien Hij gezonden heeft, alsmede de heilsweg voor
zondaren; het is alles op gelijke of overeenkomstige
wijze in het religieuze leven der volken terug te
vinden. Hoe zou men dan nog langer van eene bi-
sondere openbaring in de Schrift kunnen spreken?
Heeft niet de Vergelijkende Godsdienstwetenschap met
overstelpend feitenmateriaal de onhoudbaarheid daar-
van aangeleerd?“

Aan dit woord van Prof. Aalders hebben we
niet veel toe te voegen.

Slechts dit eene.
Wanneer zal men in die kringen, waarin een man
als Dr van Leeuwen predikant is, eens ophou-
den zich gereformeerd te noemen.

Dr van Leeuwen is ook degene, die in na-
volging van Prof. Böhl het Manna-wonder ontkend
heeft.

En wanneer gaan de oogen van velen open, die
nu nog „tegen Assen“ mopperen?

Onze kerken zullen blijvend moeten waken tegen
alle verslapping van ons Schriftgeboel.

Al kost het dan ook strijd en nog eens strijd.
En de heer v. K., over dezelfde lezing van dr v.
Leeuwen handelende, merkt op in „Geref. Kb. Am-
sterdam Zuid“:

Dr v. L. doet ook hier weer niet anders dan het
bijbeleritisch standpunt innemen, en de voorstelling,
dat de geslachtslijst in Gen. 5, althans wat de leeft-
ijden betreft, een volkomen gekunsteld karakter
draagt, is allerminst nieuw. Misschien heeft Dr v. L.
dat zelf ook wel gezegd en noemde hij de bronnen
waarin hij putte. De rede heeft altijd gezegd: z66
out worden — dat kan niet geweest zijn. En gelijk
de rede te Assen vluchtte van de „letterlijkheid“ in
de richting der „hoogere werkelijkheid“, zoo vlucht
zij nu ook weer van de letterlijkheid naar de sym-
boliek, en dat thans niet eens meer met de formele
reserve, dat toch misschien ook wel de letterlijke op-
vatting recht zou kunnen hebben. Dat is zeker ook
consequenter.

Misschien zullen onze deskundigen zich geroepen
achten het gevoelen van Dr v. L. nader te toetsen,
maar intusschen is het zeker niet ondienstig hier-
oover eens te laten volgen, hetgeen Dr Kuyper over
de kwestie schreef in de Gemeene Gratie, deel 1, bl.
111-113 — juist Dr Kuyper, die in deze dagen
door een emeritus predikant in onze kerken wegens
Schriftaanranding gekozen is tot mikpunt van zijn
pijlen, terwijl deze beschermend gaat staan voor de
predikanten in H. V.

„Wij, ingezonken zondaren, kunnen Adam in zijn
oorspronkelijke gaafheid en volheid van kracht, een-
voudig niet met onszelven vergelijken. Wij dragen
het herfstgewaad der vaalheid en vervallenheid, ter-
wijl Adam bloeide in den lentegans eener nog door
niets gedeerde kracht. Dit welen we uit wat ons om-
trent den leeftijd der oud-patriarchen wordt meede-
deeld. Bericht toch, dat de oudste patriarchen tot
bina duizend jaren oud werden, moet op geenerlei
wijze worden verzwakt. Over den omvang en den
duur van een jaar kan zeer zeker verschil van ziens-
wijze ontstaan, en dat zulk verschil langen tijd metter-
daad bestaan heeft, leert ons de historie. De wijze
van den tijd te berekenen kon zich eerst van liever-
lede tot die juistheid en nauwkeurigheid ontwikkelen,
waarmede dit thans geschiedt. Oudtijds moest men
zich voelezins met gebrekkige gegevens behelpen. Daar-
door ontstond dan zeker verschil tusschen de uit-
komsten van zijn tijdberekening en de wisseling van
tijden in den loop der natuur. Die verschillen poogde
men toen te vereffenen. Dit deed het eene volk
grover, het andere, met meer tact. En hierdoor zijn
meerdere afwijkende tijdberekeningen ontstaan, vooral
naar het onderscheid tusschen het dusgenoemde
Zonnejaar, dat naar den loop der zon genomen werd
en het Maandjaar, dat met twaalf maanden, elk van
vier weken rekende, en dus slechts 333 dagen had.
Is het ongerijmd om zich op dit verschil van tijdbere-
kening ter verklaring van den hoogen leeftijd der oud-
patriarchen te beroepen. Immers de natuur zelve
duidt door het verloop der jaargetijden, zonder feil,
den omloop van een jaar aan. Het leven in de natuur,
op den akker en in den boomgaard kent een begin
van wecropleven, een voortgaan tot bloei en een
rijpen tot vollen oogst, daarna een afnemen, en ein-
deleijk een winterslaap, en eerst na dien winterslaap
ontwaakt het weder. Die omloop nu vormt het jaar,
en in het afpalen van het perk van dien omloop
heeft geen volk zich op enigszins beduidende wijze
kunnen vergissen. Dat mag het ééne jaar eens een
weinig afwijken van het andere. Maar, hoe ver die
afwijking ook ga, er komt geen jaar tusschen in,
en er kan geen jaar nivalen. Zelfs in landen waar
twee oogsten geoogst worden, weet de landbouwer
z6er wel tusschen den naooft van het vorige en
den voorooft van het nieuwe jaar te onderscheiden.
Waar in de eerste hoofdstukken van Genesis van
jaren gesproken wordt, moet dus aan natuurlijke jaren
gedacht worden, waarin de natuur den omloop van
haar leven volbrengt, en wat men wel gezegd heeft,
dat die jaren als maanden konden genomen worden,
is ongerijmd. Mahalalel gewon Jered toen hij vijf en
zestig jaren was. Neemt ge dit nu voor maanden,
dan zou hij dezen zoon gewonen hebben op vijf-
jarige leeftijd. En bovendien, indien dit zoo ware,
zou de overgang van het gebruik van dit woord moe-
ten zijn aangewezen. Hiervan vinden we echter niets.
Geleidelijk daalt de levensduur en reeds bij Abrah-
am vinden we een levensduur, die met den levens-
duur die nu nog in Rusland en andere landen hecht
wordt, tamelijk wel overeenkomt. Alle poging om
de oud-patriarchen in levensduur aan ons gelijk te
maken, moet deswege worden opgegeven. Ons wordt
bericht dat ze tienmaal zo lang leefden als wij, en
dit bericht hebben we te aanvaarden. Tienmaal zo-
lang als wij, is de duidelijke aanwijzing, die ons
in deze jaargetijden gegeven is. Adam 930, Seth 912,
Enos 905 enz. Cijfers die door tien gedeeld den nog
altoos zeer respectabelen leeftijd van 93, 91 en 90
jaar zouden geven. Lijdt het nu geen tegenspraak,
dat iemands levenskracht met zijn levensduur, en om-
gekeerd, in verband staat, dan ligt voor ons in die
jaarcijfers de maatstal aangegeven, dat de oud-pa-
triarchen ons in natuurlijke levenskracht negenmaal
overtroffen. En dit geldt ook van de oud-patriarchen
na den val, toen hun kracht reeds ten deele gebroken
was, en alleen doot genade opgehouden bleef. De
toen in hen levende kracht was dus reeds niet meer
wat de kracht onmiddellijk na de Schepping moet ge-
weest zijn. En al ontbreekt ons elke maatstal, en elk
gegeven, om het verschil in lichaamskracht en levens-
duur onmiddellijk v66r en na den val te berekenen,
toch ligt het in den aard der zaak, dat die levens-
kracht v66r den val n66 groter moet geweest zijn“.

„Jezus, zoals de schrijvers hem zien“.

In „De Stroom“ (vrijzinnig), waaruit ik reeds eerder
citeerde, staat een samenvatting van een lezing van ds P.
Eldering over „het Jezusbeeld“. Een deel daarvan volgt
hier:

Het „liberate Jezusbeeld“ is niet het eenige, niet
het eerste, noch het laatste geweest. Reeds v66r
Renan zijn „Leven van Jezus“ uitgaaf, waren anderen
begonnen den „historischen Jezus“ in de Evangeli-
en op te sporen en ook n' Renan is dat geschied
en dat niet alleen door moderne theologen die cri-
tisch te werk gingen maar ook door anderen die
meer hun fantasie lieten arbeiden. Daarom vielen
deze Jezusbeelden niet alleen anders uit dan die
van de moderne theologen, maar ze waren ook onder-
ling zeer verschillend.

Daar is ten eerste het sociale Jezusbeeld. In
de „Levens van Jezus“ der moderne theologen is
Jezus het voorbeeld en de prediker van liefde tot
God, van naastenliefde, de waarde der menschelijke
persoonlijkheid, van hartelijkheid, vergevensgezind-
heid enz., maar over sociale vragen laat hij zich
niet uit, hoewel er toch in de Evangelia zeer tref-
fende uitspraken te vinden zijn over het jagen naar
geld en goed en over geldbezit.

Dit tekort in de liberale Jezusbeelden wordt nu
aangevuld o.a. door Richard Wagner, die in zijn
jonge jaren een dramatisch werk: „Jezus van Nava-
roth“ schreef, dat echter eerst in 1887 is uitgegeven.
Daarin laat hij b.v. Jezus zeggen: „Verzamelt o geen
aardsche schatten, want als ge dit doet, dan ver-
zamelt ge ook dieven. Mammon maakt de dieven,
de wet maakt dan de zondaren.“ Eigenlijk is Mam-
mon, is geldbezit zelf diefstal. „Hij die schatten ver-
zamelde, die de dieven konden sielen, die over-
trad zelf de wet, omdat hij aan zijn naaste ontroofde,

wat die zelf nodig had. Wie is nu de dief, hij, die
den naaste ontnemt, wat die nodig heeft, of hij,
die den rijke ontrooft, wat de rijke niet nodig
heeft?“...

De Jezus van Wagner is zeer tegen de wetten.
Men zou hem een anarcho-communist kunnen noemen.
Over 't huwelijk zegt hij: „Er is geboden: Gij zult
niet echthreken! — maar ik zeg u: gij zult niet
huwen zonder liefde. Een huwelijk zonder liefde is
gebroken als het gesloten wordt“ enz. — gedachten,
die men later bij Nietzsche terugvindt.

Liefde, niet de wet, is 't groote beginsel. Als de
liefde er is, zal er ook geen zichte meer zijn. „Wan-
neer men niet meer zegt: dit is van mij — maar:
't is alles van ons — dan zal er geen gebrek meer
zijn en allen zullen gezond worden.“

Een ander, socialistisch-revolutionair Jezus-beeld is
dat van den kleermaker Wilhelm Weitling, die in zijn
„Evangelie van een armen zondaar“, het voorstelt,
dat Jezus bij de Esseeërs, een communistisch levende
Joodsche kloostergemeenschap, is opgevoed en dat
hij dan ook den communistischen hemel op aarde
predikt. Zijn prediking vindt bijval onder de Jood-
sche proletariërs, maar als dan de aristocraten en
kerkelijke leiders in Jeruzalem zich tegen die bewe-
ging keeren, dan predikt Jezus van zijn kant den ge-
weldadigen opstand en zegt: „Ik ben niet gekomen
om vrede te brengen, maar het zwaard“. Dan wikt
hij ook zijn leerlingen daartoe op: „Koopt u een
zwaard“.

Weitling voelt zelf wel, dat hij eenzijdig is, maar
meent het recht te hebben nu o' een dezer kant
van het Evangelie eenzijdig sterk in 't licht te stel-
len, waar die door anderen, die ook eenzijdig waren,
vergeten of verdoezeld is. „Gij“ — zoo roept hij de
kerkelijke menschen toe — „gij hebt uit het Evan-
gelie een boodschap van dwingelandij gemaakt, ik
maak er de boodschap van vrijheid, gelijkheid en
broederschap van. En terwijl gij dat gedaan hebt
terwille van uw eigenbelang, doe ik het terwille
van de menschheid.“

Als derde voorbeeld kan worden genoemd: „Jezus
als Volksmann“ door Friedrich Naumann in 1894
geschreven, waarin we o.a. deze passage vinden:
„Jezus Christus was en is de grootste volksman.
Laten anderen hem teekenen als den Zoon Gods,
als Wereldrechter, als het Lam, voor de zonde der
menschheid geslacht, mijn hart zegt: Dat is alles
waar — maar gij verzwijgt één ding, n.l. dat hij
de man is geweest, die onder het volk v66r het
volk gestreden heeft.“

Eindelijk moet nog Karl Kautzky genoemd worden,
die in zijn: „Oorsprong des Christendoms“ opmerkt,
dat als Jezus niets anders was geweest als een
vroom prediker of een van de vele Messiasen, die
er in die dagen opstonden, zijn naam na twee men-
schengeslachten reeds vergeten zou zijn. Maar hij
heeft een organisatie in 't leven geroepen van prola-
riërs en omdat hij dus een sociale en geen nationale
Messias was, kon zijn organisatie ook buiten de
grenzen van 't Joodsche land uitgebreid worden.

Geen wonder, dat bij een enquête, onder Duitsche
arbeiders gehouden om te hooren, hoe zij over Jezus
Christus dachten, veelvuldig antwoorden voorkwamen
als: „Hij was een edel mensch, die aan de zijde
der onderdrukten stond“. Of: „een ware arbeiders-
vriend, niet alleen met den mond, maar ook metter-
daad. Hij werd daarom gehaat en vervolgd, zooals
thans de sociaal-democraten en zou, als hij nu leefde,
tot de onzen behooren.“ Of: „hij zou een goede
socialist, waarschijnlijk partijleider of socialistisch af-
gevaardigde in den Rijksdag zijn.“

Wij weten, hoe ook in Nederland een tijdlang het
woord: „Jezus de eerste socialist“ in arbeiderskin-
gen opgang maakte.

Een van de laatste producten in deze richting
is de: „Jésus“ van Henri Barbusse, die althans zoo
openhartig is om er dadelijk bij te zeggen: „Jezus,
zooals ik hem zie“. Dat is eigenlijk van al die
Jezusbeelden te zeggen, het is telkens de Jezus,
zooals de schrijvers hem zien. En het is niet te
verwonderen, dat er ook menschen waren, die hem
heel anders zagen, omdat zij zelf heel andere men-
schen waren.

De laatste volzinnen zijn vooral te onthouden.

BOEKBESPREKING.

„De Tempel des Geestes, welke is uw
lichaam“. Bijdrage tot de kennis van een
christelijke lichamelijke oefening, door Joh.
de Vries en C. A. de Bruijn.

Leiden — Dagbl. en Drakkorij Nieuwe
Leidsche Ct.

Schrijvers van deze, 32 blz. tellende, goed uitge-
geven, brochure, zijn beiden leeraren M.O. lichame-
lijke oefening bij het chr. onderwijs. Menschen dua
van de praktijk. Het mooie van deze brochure is nu
dat zij de praktijk opbouwen uit eigen wel-overwogen
en hier nader onschreven beginsel. Ik heb de hier
aangebrachte voordrachten met belangstelling en in-
stemming gelezen, en geloof met de auteurs, dat be-
handeling van het onderwerp onder ons niet over-
bodig is. Eenerzijds, om sommigen te doordringen van
het nut, den plicht, der lichamelijke oefening, ander-
zijds om wie daarvan reeds alles meenen te weten,
ook hier te wijzen op den eisch hunner christelijke
overtuiging, die nergens buiten staat. Het geschrift is
niet in het gvaar van overlijding gevallen, laat zich
pretig lezen, neemt ook van wat van de overzijde
gezegd wordt, behoorlijk kennis en bekoort door zijn
zuivere problemstelling, waarbij ook de bijbel niet
„aangehaald“ wordt in een losse, en dan nog mis-
duide uitspraak, maar — zooals het behoort — door
tot zijn diepere beginselen en groote l'ioet af te dalen,
en eerst daarna in het licht daarvan een enkele uit-
spraak te noemen. Hartelijk aanbevolen. Dergelijke po-
gingen tot zelfbepaling van ons christendom moeten
gewaardeerd worden. En op dit terrein is eenig zelf-
keur werkelijk niet overbodig. K. S.